

Sương sa Nà Mạ

Nếu tôi là một con chim cất cánh bay lên từ vườn Thủ Lệ lúc sáng sớm, khi sương giăng trên mặt nước Hồ Tây thì đến lúc chiều tà, sương sa trên làng Nà Mạ, tôi mới đến được nguồn Pắc Bó. Nếu tôi bám theo ô tô vượt con đường qua Thái Nguyên, Bắc Kạn, qua Đèo Mây, Đèo Gió giữa trùng trùng điệp điệp núi rừng chột ngẩn ngơ trước một cây đào cổ thụ đang nở hoa tinh khôi sắc xuân, thì đến chiều tà tiếng suối chảy róc rách từ nguồn Pắc Bó qua làng Nà Mạ đã reo bên tai tôi. Nếu ô tô lại theo con đường số một mới mẻ thẳng tắp từ Bắc Ninh, Bắc Giang nghiêng mình chiêm ngưỡng ải Chi Lăng hùng vĩ, băng qua Lạng Sơn tấp nập, và đi ngang dòng lịch sử đến chiến dịch Biên giới năm nao với những địa danh Đông Khê, Thất Khê, đèo Bông Lau trắng ngời màu hoa với màu mây thì đến lúc sương mờ đỉnh núi tôi cũng đã đến nơi yên nghỉ cuối cùng của Kim Đồng.

Thừa ấu thơ cất tiếng hát “Anh Kim Đồng ơi tuy anh xa rồi...” thì cảm giác vui với xa xăm chơi với lắm, thế mà giờ đây những xuân xuân tết tết của thế kỷ XXI làng Nà Mạ bé nhỏ nép mình bên dãy núi sừng sững của đất Cao Bằng đã một cõi đi về của những cán bộ Nhà xuất bản Kim Đồng chúng tôi.

Nà Mạ là một bản nhỏ cách Pắc Bó không xa, dòng suối nguồn trong vắt chảy từ nơi Bác Hồ có bàn đá chông chênh với cuộc đời cách mạng thật là sang vẫn đang róc rách chảy reo lên một bản nhạc huyền ảo về câu chuyện cổ tích Kim Đồng. Làn sương mờ ảo của núi rừng, tiếng suối chảy rào rạt với bước chân non tơ của một cậu bé mười ba tuổi và một tiếng súng bắn đi vào cõi tâm linh của tuổi thơ Việt Nam.

Đến nơi đây vào lúc chiều tà, trong tâm có câu thơ Hồ Chí Minh: “Chim mới về rừng...” lại càng thấy khu tưởng niệm Kim Đồng như nằm trong cái nôi vùng núi u trầm sừng sững thâm nghiêm. Vẫn biết “tuổi thơ là vàng” nghĩa chữ Kim Đồng là vậy mà tuổi thơ đâu của riêng ai, tuổi thơ là vàng ngọc của đời người mà tuổi thơ đã đi vào cõi văn thơ nhạc hoạ là trong với mãi mãi...

Mấy chục năm qua chữ Kim Đồng lại gắn với một loại Sách Kim Đồng đã trở nên thân quen gần gũi với nhiều thế hệ tuổi thơ, hoá thân vào tâm tình của biết bao người mới biết đọc biết viết, cũng đã từng vang lên sang trọng ở thủ đô nhiều nước lớn trên thế giới để người ta biết về một nhà xuất bản chuyên làm sách cho trẻ em Việt Nam. Quả thật là Kim Đồng đã có những cuộc “phiêu lưu” có khi đã đi cả “trái đất này của chúng mình” để khi về với thôn Nà Mạ quê hương của liệt sĩ Nông Văn Dền, hy sinh năm 1943, những người làm sách Kim Đồng hôm nay vẫn cảm thấy thật gần gũi, an tâm như đã được về cội rễ.

Pắc Bó, Nà Mạ một vùng đất núi rừng ngàn tuổi, một nơi thật sâu thật xa đã đi vào huyền thoại cùng với bài hát của nhạc sĩ Nguyễn Tài Tuệ, Tiếng hát giữa rừng Pắc Bó, với truyện Kim Đồng của nhà văn Tô Hoài, với tranh Kim Đồng của hoạ sĩ Mai Long, với bài hát Kim Đồng của nhạc sĩ Phong Nhã, với phim Kim Đồng của đạo diễn Nông Ích Đạt và Vũ Phạm Từ... Vùng đất ấy vẫn hiển hiện trần thế rõ mồn một qua bao thăng trầm tàn phá của nắng mưa, của chiến tranh và của cả lòng

người...

Chúng tôi đến với vùng đất ấy vào những năm cuối thế kỷ XX, người xưa chỉ còn cụ Thanh Minh, một thành viên của nhóm thiếu nhi đầu tiên đi theo cách mạng do Kim Đồng (Nông Văn Dền) làm đội trưởng. Tính đến mùa xuân năm 2005 này, Nhà xuất bản Kim Đồng đã trở lại Nà Mạ được mười năm, hàng năm về hành hương chúc tết, xây một ngôi trường tiểu học xinh xắn cho trẻ em trong thôn góp phần nhỏ bé vào cuộc đổi mới một vùng đất quý của Tổ quốc.

Về với Nà Mạ mùa xuân này, đến thăm cụ Thanh Minh, chúng tôi vui mừng thấy cụ đã không còn ở trong ngôi nhà cũ nát xưa. Bên cạnh ngôi nhà nhỏ một tầng, nhà tình nghĩa của thiếu nhi hai huyện Đồng Hỷ và Hà Quảng kính tặng, người con trai cụ đang xây một ngôi nhà hai tầng... Nà Mạ đang đổi thay, tiếng xe máy đang vang lên trên lối mòn xưa. Nhà anh Nông Văn Long (cháu của cụ Nông Văn Dền tức Kim Đồng) cũng đã có xe máy để giữa nhà, ti vi mở từng bừng phim hoạt hoạ. Hỏi chuyện làm ăn, người Nà Mạ bây giờ cũng biết làm kinh tế rồi, anh Long đã luân canh vụ trồng lúa, vụ trồng mía bán lấy tiền cho con ăn học. Anh nói chuyện nhà đã mua được cả máy cày rồi. Hỏi chuyện đổi đời cho ngôi nhà cũ hiện nay thì anh cười: Gì chứ nhà hai, ba tầng thì chưa mơ, còn nhà một tầng chắc làm được chứ...

Khi biết chúng tôi lên Nà Mạ, nhà văn Tô Hoài có hỏi thăm lại những cây cầu gỗ bắc qua suối vào đường thôn xưa. Chúng tôi đáp: "Thưa bác, cảnh ấy chỉ còn hồi năm 95, 96, nay vào thôn đã có cầu xi măng, ô tô đi qua được..."

Sự thay da đổi thịt của con đường đến quê hương Kim Đồng thật mỗi năm mỗi khác. Cảnh đập vào mắt là những chiếc ăng ten hình chảo trắng lấp gấn vào từng ngôi nhà sàn, nhà to, nhà nhỏ, nhà nào cũng có ăng ten để xem ti vi. Giờ đây có hoạ sĩ nào vẽ cảnh bản làng bên cạnh những nhà sàn giữa vườn đào vườn mận nở hoa, tre trúc xanh tươi thì xin đừng bỏ sót những cái ăng ten trông như những cái nón ai bỏ quên lơ lửng.

Cảnh núi rừng giờ đây chắc đã khác xưa nhiều lắm, dọc con đường từ thị xã Cao Bằng vào khu Pắc Bó, nhà cửa mọc lên san sát, những nếp nhà sàn trở nên hiếm hoi thay vào là hình ảnh quen thuộc của những ngôi nhà kiến trúc na ná như những phố huyện dưới xuôi và cũng giống giống hình ảnh nhà hai ba tầng trong các tờ lịch nhà đẹp. Thật đúng là phố phường như nắm như măng giữa rừng như nhà thơ Tố Hữu đã tưởng tượng từ 1954.

Nhưng lại thiết nghĩ con người ăn ở với núi rừng cũng phải có ý có tứ, nếu cứ chạy theo ham muốn vô bờ của mình mà phá đi, xây lại tự do thì chẳng mấy chốc thôn Nà Mạ xinh đẹp huyền thoại xưa kia không biết sẽ biến dạng ra sao? May thay ý nghĩ ấy không phải chỉ của riêng mình ai, nỗi lo ấy đã được thể hiện thành biện pháp quản lý. Tôi nghe nói đã có chỉ thị về việc bảo vệ cảnh quan khu di tích lịch sử này và việc xây dựng cần có kiến trúc phù hợp...

Thuở niên thiếu thế hệ chúng tôi đội mũ rơm đi học đường dài, ngồi làm toán trong căn hầm chữ A, nghe tiếng bom Mỹ nổ mà miệng hát bài anh Kim Đồng hỏi rằng có nằm mơ cũng không mơ được một ngày

thức dậy trông thấy một bình minh Cao Bằng. Buổi sáng mát lạnh của thị xã xinh đẹp bên dòng Bắc Giang, không khí tươi nguyên như dâng hương rừng cho ai yêu Việt Bắc.

Có những người xa Việt Bắc mà không có ngày trở lại, may mắn thay cho người được về nguồn... Mùa xuân giờ đây không chỉ có đào thắm Hồ Gươm, bánh chưng quê nhà bên dòng sông Hồng mà còn có núi rừng Pắc Bó, Nà Mạ xin dâng một chén rượu trong vắt men lá như sương rơi lên tới những người muôn năm cũ...

Xuân ất Dậu

(Báo Văn nghệ)